

Informačné interakcie

Metodologický seminár

| anotácie prác a projektov doktorandov zo SR a ČR, diskusia k metodológii informačnej vedy |

Využití online sociálních sítí pro podporu sociálních projektů neziskového sektoru

Magdalena Hornová (Ústav informačních studií a knihovnictví, FF UK, Praha)

Ve svém příspěvku představím projekt, který svými aktivitami propojuje sociálně vyloučené na okraji české společnosti s majoritní společností pomocí různých aktivit. Projekt je v současné době realizovaný ve spolupráci s občanským sdružením Jako doma. Majoritní společnost - v tomto případě obyvatelé a obyvatelky pražského Karlína - se podílejí na aktivitách, které přispějí k lepšímu pochopení fenoménu bezdomovectví a k prohloubení vzájemných vztahů mezi početnou komunitou bezdomovců/kyň v Karlíně a karlínskými obyvateli. Zároveň tyto aktivity mají přímý a příznivý dopad na samotné bezdomovce/kyně.

V rámci projektu byl proveden výzkum. Tento výzkum zjišťoval, zda je vhodné a efektivní využívat sociální síť Facebook (FB) k podpoře projektu a k prosazení jeho cílů; zda existuje činnost (akce, výstup v médiích, komentář na FB), která ovlivnila počet uživatelů sociální sítě; zda narostl počet členů FB stránky se stejnou hodnotou jako počet účastníků akcí; zda se znají členové FB stránky i mimo sociální sítě; zda existují nějací účastníci akcí, kteří vůbec nevyužili informace z FB stránky; zda byla motivací přihlásit se na FB nějaká z akcí a v neposlední řadě, zda lze v aktivitě uživatelů FB stránky sledovat nějaký vývoj postoje k problematice bezdomovectví. Výsledky tohoto výzkumu potvrdili, že účinné využití nových médií, technologií a sociálních sítí otevírá zcela nový prostor pro informování a sdílení informací a že mohou efektivně podpořit realizaci sociálního projektu neziskové organizace.

Průzkum informačního chování uživatelů knihovny 2. lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Motol v Praze

David Horváth (Ústav informačních studií a knihovnictví, FF UK, Praha)

Na konferenci bude představen výsledek kvalitativního výzkumu, který se momentálně (květen, červen 2013) realizuje na Ústavu vědeckých informací 2. LF UK a FN Motol. Cílem výzkumu je zjistit kromě aktuálních informačních potřeb studentů a zaměstnanců také jejich informovanost o tzv. nadstavbových službách, které knihovna nabízí (tj. služby referenční, rešeršní, meziknihovní, vzdělávací, propagační). Na základě rozhovorů se zaměstnanci knihovny byl vypracován dotazník, který srovnává informační chování jednotlivých uživatelů, využívání nadstavbových služeb, používání sociálních sítí, hodnocení výuky informační gramotnosti. Závěry budou představeny na konferenci ve formě prezentace s doplňujícími grafy a tabulkami.

Prieskumné vyhľadávanie založené na automatickej sumarizácii textu

Róbert Móro (Slovenská technická univerzita v Bratislave, Fakulta informatiky a informačných technológií)

Najrozšírenejšou paradigmou vyhľadávania na webe je v súčasnosti vyhľadávanie pomocou kľúčových slov. Tento prístup je vhodný pre jednoduché úlohy vyhľadávania informácií, ako je napr. vyhľadanie konkrétneho faktu. Existuje však široké spektrum úloh, ktoré sú svojou povahou prieskumné, a pre ktoré je tento prístup nepostačujúci. Ide väčšinou o komplexnejšie úlohy vyžadujúce uplatnenie stratégií *prieskumného vyhľadávania*. Používatelia majú na začiatku nejasne definované informačné potreby, ich cieľom je vytvoriť si prehľad o doméne, významných konceptoch a vzťahoch medzi nimi, pričom relevantné informácie môžu byť roztrúsené po viacerých dokumentoch, ktoré je potrebné analyzovať a z nich získané informácie agregovať. Príkladom takejto úlohy je výskum novej domény, s čím sa často stretávajú začínajúci výskumníci, ktorí s pomocou digitálnych knižníc vyhľadávajú relevantné vedecké príspevky, aby získali prehľad o aktuálnom stave poznania v danej oblasti.

Cielom našej práce je podporiť prieskumné vyhľadávanie a navigáciu pomocou *automatickej sumarizácie textu*. Textové súhrny pomáhajú používateľom navigovať sa v informačnom priestore, pretože im umožňujú rýchlo zhodnotiť, či je daný dokument relevantný a mali by si ho prečítať celý, alebo nie. Väčšinou sú tvorené z viet sumarizovaného dokumentu, ktoré zachytávajú najdôležitejšie informácie z textu, čím pomáhajú znižovať informačné zahltenie používateľov. Sumarizácie obohacujeme o navigačné „vôdzky“ v podobe odkazov na súvisiace dokumenty. Identifikovali sme pritom viacero otvorených problémov, ktorými sa zoberáme v dizertačnej práci, a to: ako v sumarizáciách identifikovať informačné artefakty vhodné pre navigáciu, aké vety vybrať do sumarizácie, a ako upravovať dopyt používateľa v závislosti od jeho meniacej sa informačnej potreby.

Zameriavame sa na doménu digitálnych knižníc a konkrétne na scenár začínajúceho výskumníka. Táto doména má viaceré špecifiká, ktoré je potrebné zohľadniť pri návrhu jednotlivých metód. Pozostáva z textových dokumentov (vedeckých článkov), ktoré sú asociované s rôznymi metadátami, ako sú napr. autori, rok vydania, konferencia alebo časopis, v ktorom bol článok publikovaný, kľúčové slová identifikované autormi a pod. Medzi dokumentmi je viacero vzťahov rôznej sémantiky, ako napr. spoluautorstvo či citovanie. V práci skúmame možnosti využitia týchto metadát a vzťahov pre podporu prieskumných stratégií výskumníkov. Dizertačný projekt riešime v rámci výskumného projektu TraDiCe a overenie realizujeme s pomocou systému Annota na tvorbu záložiek a poznámkovanie webového obsahu, ktorý sa vyvíja v rámci tohto projektu.

Teorie poznání, kosmologie a informační věda

Jiří Stodola (Masarykova univerzita, Brno / Katedra knižniční a informační vedy, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave)

Předmětem disertační práce je metateoretická analýza pojmu informace a základních paradigmat informační vědy ve světle teorie poznání a filosofické kosmologie. Práce by se dala nejlépe zařadit do oblasti, pro kterou se v současnosti vžil označení filosofie informace. Podle hlavního představitele této disciplíny, Luciana Floridiho, se filosofie informace zabývá jednak hledáním nejobecnějších odpovědí na otázky po povaze informace a s tímto pojmem spojených informačních věd, jednak snahou o využití metodologie vzniklé na půdě informačních věd pro řešení filosofickým problémů. V naší práci nám preferujeme zejména první okruh problémů spojených s filosofií informace a ptáme se proto, co je to informace a jaká je povaha informačních věd, nicméně nevyhýbáme se ani oblasti druhé - snažíme se pojem informace uvést do vztahu s tradičními filosofickými disciplínami, jakými jsou teorie poznání a kosmologie, a za účelem modelování problémů spojených s těmito disciplínami užíváme postupy, které se osvědčily v rámci informační věd.

Sledovanie a vizualizacia príbehov na webe prístupom inšpirovaným sociálnym hmyzom

Štefan Sabo (Ústav informatiky a softvérového inžinierstva FIIT STU, Bratislava)

Predmetom nášho výskumu je hľadanie spôsobu, ako sledovať a následne znázorniť odvíjajúci sa príbeh v spravodajských článkoch, publikovaných na webe. Základnou myšlienkou nášho prístupu je nasadenie množiny agentov na identifikovanie populárnych výrazov, relevantných k prebiehajúcim príbehom. Agenty konajú spôsobom inšpirovaným konaním včiel podľa zjednodušeného a upraveného modelu. Identifikované populárne výrazy slúžia ako základ na klasifikovanie článkov, ktoré navštívili. Tak, ako agenty pokračujú v lietaní na články, dynamicky sledujú odvíjajúce sa príbehy. Na znázornenie priestoru článkov používame graf obohatený o informácie o najpopulárnejších výrazoch. Výsledkom je súhrnný pohľad na vyvíjajúci sa priestor článkov.

Vymedzenie informačnej tvorivosti z hľadiska rôznych prístupov chápania tvorivosti a tvorivej činnosti človeka

Mária Kropajová (Katedra knižničnej a informačnej vedy, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave)

Príspevok sa zaoberá vymedzením konceptu informačnej tvorivosti. Porovnáva základné prvky definície informačnej tvorivosti so špecifikami rozličných vymedzení tvorivosti a tvorivej činnosti. Hľadá súvislosti medzi informačnou, vedeckou a umeleckou tvorivosťou. Venuje sa nachádzaniu spoločných prvkov informačnej tvorivosti s kreatívnym a kritickým myslením. V závere predkladá vlastný model informačnej tvorivosti.

Metodológia výskumu informačného správania mladých ľudí v elektronickom prostredí

Patricia Stanová (Katedra knižničnej a informačnej vedy, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave)

Cieľom príspevku je priblížiť metodológiu výskumov informačného správania mladých ľudí v elektronickom prostredí, ktoré boli realizované na Slovensku i v zahraničí. Zároveň je cieľom príspevku definovať metódy výskumu, ktoré budú použité pri vlastnom prieskume, realizovanom v súvislosti s dizertačnou prácou. Témou práce je informačné správanie „Google“ generácie. V úvode príspevku sú predstavené hlavné pojmy súvisiace s problematikou dizertačnej práce. Týmito pojmami sú napríklad *informačné správanie*, *informačné zázemie*, *informačná gramotnosť* a najmä „Google“ generácia. Následne sú predstavené zrealizované domáce i zahraničné výskumy súvisiace s problematikou a na záver sú definované vlastné metódy prieskumu.

Objektový prístup k spracovaniu kultúrneho dedičstva - teoretická kategória alebo bežná reprezentácia reality?

Jana Šubová (Katedra knižničnej a informačnej vedy, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave)

Objektový prístup sa spomína predovšetkým v kontexte architektúry a tvorby informačných systémov. Objektovo-orientované programovanie je často popisované na príkladoch konkrétnych programovacích jazykov a v terminológii informačných technológií. Výsledkom sú viac, či menej zrozumiteľné termíny ako trieda, inštancia, dedičnosť, polymorfizmus a pod. Z toho dôvodu môže byť náročné predstaviť si aplikáciu objektového prístupu na niektorú z oblasti knihovníckej či informačnej praxe.

Cieľom príspevku je predstaviť objektový prístup z druhej strany, viac vo všeobecnej rovine. To znamená ako prístup k reprezentácii reality, s ktorým sa stretávame každodenne. Od príkladov z bežného života vedie k zmene paradigmy spracovania kultúrneho dedičstva len niekoľko krokov.

Inštitucionálny digitálny repozitár ako modelové prostredie pre využitie digitalizovaných zbierok knižníc

Henrieta Gábrišová (Univerzitná knižnica, Bratislava)

Príspevok by chcel predstaviť metódy a hlavné ciele výskumu, ktorý sa zaoberá hodnotením digitalizácie knižných fondov a možnosťami využitia digitalizovaných (a digital born) objektov v prostredí knižníc. Načrtne úlohu knižníc pri tvorbe inštitucionálnych repozitárov ako nástrojov na organizáciu informácií s rastúcim potenciálom, úlohu pojmového mapovania pri skúmaní vzájomných interakcií jednotlivých inštitúcií (ako entít a ako rôznorodých databázových systémov) pri tvorbe inštitucionálnych repozitárov vzhľadom k tvorbe metadát zaisťujúcich trvalú dostupnosť digitálnych objektov a pokúsi sa identifikovať metódy, ktoré sú užitočné pri tvorbe inštitucionálneho digitálneho repozitára v podobe použiteľnej pre verejné knižnice a iné pamäťové a fondové inštitúcie.

Metrika heuristickej evaluácie v akcii: hodnotíme diskusné skupiny

Andrea Hrčková, Marta Dušková, Júlia Špačková (Katedra knižničnej a informačnej vedy, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave)

Diskusné skupiny si ako dôležitý informačný zdroj, ukrývajúci komunitnú múdrosť, zaslúžia pozornosť odborníkov. Na základe analýzy dostupnej literatúry, rozhraní diskusných skupín a následnému prieskumu používateľov sme zozbierali faktory, vplyvajúce na ich prezenciu a tvoriace indikátory novej metriky heuristickej evaluácie. Validitu metriky je samozrejme potrebné testovať v praxi. Pri hodnotení postupujeme podľa odporúčaní Nielsena (1995), teda rozhrania diskusných skupín podrobujeme nezávislej kritike troch odborných hodnotiteľov.

Informačný horizont v podnikateľskom prostredí

Jana Boriková (Katedra knižničnej a informačnej vedy, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave)

V zmysle informačného horizontu môžeme uviesť prostredie ako informačné miesto, dá sa povedať, že je to priestor, kde dochádza k výmene informácií.

Informačné správanie je definované ako správanie človeka pri vyhľadávaní informácií. Je to činnosť, s ktorou sa každý jednotlivec každodenne stretáva, je však v každej situácii a kontexte odlišná, vzhľadom na vnútorné aj vonkajšie aj faktory, ktoré ju ovplyvňujú v konkrétnom aspekte interakcie človeka s informačnými zdrojmi a systémami. Miesto, kde dochádza k takejto interakcii ľudskej mysle a informácie, respektíve ku ďalšiemu spracovaniu informácií ich komunikáciou inému človeku, môžeme nazývať informačný priestor.

Pri tvorbe informačného horizontu hrá významnú úlohu aj kontext, v ktorom sa nachádza daná úloha alebo výskumný problém/ projekt.

Testovanie vzťahu použiteľnosti a pozornosti používateľa vo prostredí webových sídiel

Júlia Špačková (Katedra knižničnej a informačnej vedy, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave)

Použiteľnosť webových sídiel je silne ovplyvnená používateľom. Jednotlivé zložky použiteľnosti sú podmienené pozornosťou používateľa. Pozornosť používateľa a jeho správanie na webovom sídle je zároveň ovplyvňované tvorcom webového sídla, ktorý prvkami vloženými na stránky púta pozornosť používateľa. Príspevok sa zaoberá problematikou vnímania a pozornosti používateľa v prostredí webových sídiel. Autorka v ňom približuje projekt dizertačnej práce. Predstavuje výskum, ktorý je zameraný na pozornosť používateľov a použiteľnosť a ich vzájomný vzťah. Približuje metodológiu, ciele a metódy výskumu. Na záver stručne informuje o prvotných výstupoch výskumu.